

SOSYAL KAYTARMA LİTERATÜRÜNÜN BIBLİYOMETRİK PERFORMANS ANALİZİ

Doç. Dr. Bengü HIRLAK¹

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, sosyal kaytarma kavramı üzerine yapılan yayınların bibliyometrik performans analizini gerçekleştirmektir. Bu amaç doğrultusunda Scopus veri tabanının başlığında, özetinde ve anahtar kelimelerinde “social loafing” ve bununla eş anlamlı olarak kabul edilen “Ringelmann effect” anahtar terimlerini içeren çalışmalar taranmıştır. Herhangi bir yıl kısıtlaması yapılmamış, sadece İngilizce yayımlar ve yönetim bilimiyle yakından ilgili olduğu düşünülen Scopus kategorisi olarak Social Sciences (Sosyal Bilimler), Business, Management and Accounting (İşletme, Yönetim ve Muhasebe), Economics, Econometrics and Finance (Ekonomi, Ekonometri ve Finans) adlı üç alan seçilmiştir. Bu kısıtlamalar sonucunda toplam 295 yayından oluşan veri setine ulaşılmıştır. Elde edilen verilerle R yazılımı kullanılarak bibliyometrik performans analizi gerçekleştirilmiştir. Analizler, sosyal kaytarma ile ilgili yayınların, kaynakların, yazarların, kurumların, ülkelerin, anahtar kelimelerin yıl, atıf ve sıklık kriterlerine göre performansını ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarının sosyal kaytarma konusunda çalışma yapan araştırmacılara konunun ana hatlarını, konuyla ilgili eğilimleri ve yayınlanan en önemli dergi ile makaleleri göstermesi, kurumların, ülkelerin ve yazarların kavramla ilgili bilimsel yayın performanslarını değerlendirmesi, birbirini tekrar eden araştırmaların önüne geçmesi ve literatürdeki araştırma boşluğunu gidermeye çalışması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Kaytarma, Bibliyometrik Analiz, Scopus

Jel Kodları: M10, M19

BIBLIOMETRIC PERFORMANCE ANALYSIS OF THE LITERATURE ON SOCIAL LOAFING

ABSTRACT

The aim of this study is to perform a bibliometric performance analysis of publications on the concept of social loafing. In accordance with this purpose, studies containing the key terms “social loafing” and “Ringelmann effect”, which is accepted as a synonym, in the title, abstract and keywords of the Scopus database were scanned. No year restriction was made, only English-language publications and as Scopus categories that are considered to be closely related to management science, three fields, namely Social Sciences, Business, Management and Accounting, Economics, Econometrics and Finance, were selected. A dataset of a total of 295 publications was reached as a result of these restrictions. Bibliometric performance analysis was conducted using R software with the obtained data. The analyses revealed the performance of publications, sources, authors, institutions, countries, and keywords related to social loafing according to year, citation, and frequency criteria. It is thought that the results of the research will be useful for researchers working on social loafing in terms of showing the main outlines of the subject, the trends on the subject, and the most important journals and articles published, evaluating the scientific publication performances of institutions, countries, and authors on the concept, preventing repetitive research, and trying to eliminate the research gap in the literature.

Keywords: Social Loafing, Bibliometric Analysis, Scopus

JEL Codes: M10, M19

---

¹ Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, benguhirlak@kilis.edu.tr, (ORCID: 0000-0001-6345-0074)

GİRİŞ

1980'lerden bu yana kapsamlı bir şekilde araştırılan bir olgu olan sosyal kaytarma (Ayaz Manguş ve Tolay, 2022) sadece işyerinde değil, insanların bulunduğu tüm yaşam alanlarında ortaya çıkabilen bir davranıştır (Atilla Gök ve Koca, 2016). Bu davranış yaygın bir alışkanlıktır ve hem bireyler hem de örgütler için istenmeyen sonuçlar doğurarak önemli zararlar verebilmektedir (Balci, 2017).

Sosyal kaytarma kavramı, bireylerin bireysel olarak çalıştıklarına kıyasla grup olarak çalıştıklarında daha düşük motivasyon düzeyine sahip olmaları ve daha az çaba göstermeleri şeklinde tanımlanmaktadır (Karau ve Williams, 1993). Bu kavram, bir bireyin tek başına çalışma istekliliği ve çabasının, grup halinde çalışma istekliliği ve çabasından farklı olduğu fikrine dayanmaktadır (Liden vd., 2004). Bir başka deyişle sosyal kaytarma, grup ortamında çalışan bir bireyin grubun çalışmalarına adil bir şekilde katkıda bulunmadığının algılandığı bir davranış biçimi olarak ifade edilmektedir (Aggarwal ve O'Brien, 2008).

Sosyal kaytarma ile ilgili olarak grup çalışmasının performans üzerindeki etkisini ilk olarak 1880'lerde Fransız bir ziraat mühendisi olan Max Ringelmann araştırmıştır. Ringelmann bir grup insanla halat çekmeyi içeren bir deney yapmıştır. Bu deney sonucunda grup performanslarının bireysel performanslardan daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, halat çekme görevinde grupların büyüklüğü arttıkça, bir grubun gerçek performansı ile potansiyel performansı arasındaki fark giderek artmış ve ekipteki her bir üyenin ortalama katkısı azalmıştır. Aslında ekibin performansının her bir ekip üyesinin performansının toplamı olması gerekiyordu. Ringelmann'ın yaptığı bu deney, günümüzde yaygın olarak "Ringelmann etkisi" olarak adlandırılan sosyal kaytarma kavramının keşfedilmesini sağlamıştır (Ingham vd., 1974). Daha sonra 1972 yılında Steiner, Ringelmann'ın deneylerini analiz etmiş ve ortaya çıkan performans düşüşünün sebebinin bireysel motivasyonun azalması ve koordinasyon kaybı olmasının muhtemel olduğunu ileri sürmüştür (Karau ve Williams, 1993). Azalan motivasyon, grup üyelerinin tüm güçleriyle çalışma motivasyonlarının azalması anlamına gelirken, koordinasyon kaybı grup üyelerinin birbirlerinin dikkatini dağıtması ve faaliyetlerini engellemesi anlamına gelmektedir (Hogg ve Vaughan, 2005). Steiner, bireyler çabalarını verimli bir şekilde senkronize edemediklerinde, örneğin diğerleri hareketsiz dururken halatı çektiklerinde, bireylerin koordinasyon kaybı yaşayabileceklerini ifade etmiştir (Karau ve Williams, 1993). Latané ve diğerleri (1979) ise grup çalışmasının bireysel çaba üzerindeki etkisini araştırmak için iki deney gerçekleştirmiştir. Deneyler, alkışlama ve bağırma gibi fiziksel olarak zorlayıcı görevleri içeriyordu. Sonuçlar, Ringelmann'ın yaptığı halat çekme deneyinin sonucuna benzer şekilde bireylerin grup çalışmasında bireysel olarak çalıştıklarından daha az çaba sarf ettiklerini göstermiştir. Elde edilen bu deney sonuçlarına 1973 yılında Bandura tarafından ortaya atılan sosyal öğrenme teorisi açısından da bakıldığında, bir grup içindeki bireyler birbirlerini gözlemleyip sonuç olarak benzer davranışlar sergileyebilirler (Lee vd., 2015). Bir

başka deyişle bir grup üyesi diğerlerinin elinden gelenin en iyisini yapmadığını algılayarsa, kendi çabasını azaltarak sosyal kaytarma davranışı sergileyebilir (Mulvey ve Klein, 1998).

Sosyal kaytarma davranışı, ister bilinçli ister bilinçsiz olsun, sosyal farkındalığın azalması nedeniyle ortaya çıkabilir (Liden vd., 2004). Bunun dışında sosyal kaytarma davranışı; bireyler büyük gruplarda kalabalık içinde saklandıklarında, çabalarının üstleri tarafından izlenmediğini veya değerlendirilmediğini hissettiklerinde veya katkıları grup tarafından tanınmadığında, görevlerini anlamlı veya önemli bulmadıklarında, işlerine karşı hevesli olmadıklarında veya eldeki göreve düşük düzeyde bağlılık duyduklarında, çabaları sonucunda ortaya çıkan çıktılarının üstleri tarafından adil bir şekilde dağıtılmayacağını algıladıklarında veya üstlerinin görevleri sırasında süreçleri adil bir şekilde takip etmediklerine inandıklarında, grup uyumuna inanmadıklarında ve grup üyeleri arasında bir duygusu var olmadığında, çabalarının sonuçsuz kalacağına inandıklarında, özgüvenleri düşük olduğunda veya üstleri ya da grup üyeleriyle ilişkilerinin zayıf olduğunu düşündüklerinde, kendilerini grup üyelerinden eşsiz olarak gördüklerinde, tembel ve yorgun olduklarında, sorumluluk almak istemediklerinde sergilenebilmektedir (Jones, 1984; George, 1992; Kidwell ve Bennett, 1993; Liden vd., 2004; Simms ve Nichols, 2014; Balcı, 2017).

Sosyal kaytarma davranışı, grup üyeleri arasında sağlıksız iletişime ve güvensizliğe bunun yanı sıra çaba gösteren ve göstermeyen bireylerin ayırt edilememesine ve eşit şartlarda değerlendirilememesine neden olabilir. Bu durum da grup performansını ve verimliliği düşürebilir, başarılı üyelerin çalışma azmine gölge düşürebilir, grup içerisinde koordinasyon kaybının yaşanmasına neden olabilir (Demir Uslu ve Çavuş, 2014). Tüm bu olumsuz sonuçlarla karşılaşmamak adına örgütler; imkanlar doğrultusunda grupları küçük tutup, grup kaynaşmasını teşvik etmeli, çalışanların görevlerini ve misyonlarını önemli ve anlamlı görmelerini sağlamalı, iş tanımını ve gereklerini açık olarak tanımlamalı, iş bölümleri uzmanlık alanları ve yeteneklere göre adil bir şekilde yapılmalı, başarı halinde ödülleri adil bir şekilde dağıtmalıdır (Williams ve Karau, 1991; Liden vd., 2004; Balcı, 2017).

Sonuç olarak sosyal kaytarma bireyler, sosyal kurumlar ve toplumlar için olumsuz sonuçları olan sosyal bir olgu olduğu söylenebilmektedir (Latané vd., 1979). Günümüz iş dünyasında ekip çalışmasının gerekli olduğu düşünüldüğünde örgütlerin ekip çalışmasını desteklemeleri, çalışan performansını artırmaları ve performans kaybına yol açabilecek sosyal kaytarma davranışlarını önlemeleri oldukça büyük bir önem taşımaktadır.

Sosyal kaytarma kavramının uzun yıllardan beri hem yerli hem de yabancı literatürde kapsamlı bir şekilde araştırılmış olması oldukça dikkat çekicidir. Bu çalışmanın amacı, sosyal kaytarma kavramının önemini ortaya koymak, kavramla ilgili kurumların, ülkelerin ve yazarların bilimsel yayın performansını değerlendirmek, mevcut bilgi birikimini görünür kılmak ve bu alana katkıda bulunacak gelecekteki araştırmalar için bir yol haritası çizmek için 1974-2024 yılları arasında yayımlanmış olan sosyal

kaytarma yayınlarının bibliyometrik profilini ortaya çıkarmaktır. Böylelikle sosyal kaytarma konusu ayrıntılı ve bütüncül bir bakış açısıyla ele alınarak mevcut bilimsel çerçeve ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmayla kavramla ilgili yazarların, dergilerin, kurumların, ülkelerin etkileri ve birbirleri ile olan bağlantıları aracılığıyla ortaya çıkan yeni eğilimleri görünür hale getirmeye, yayınlanan en önemli dergi ve makaleleri tespit etmeye, kavramın yeterince araştırılıp araştırılmadığını belirlemeye, gelecekteki araştırmaların önceki çalışmaları tekrar etmesini önlemeye, çalışma konusunun belirlenmesinde araştırmalara yol göstermeye ve böylelikle literatürdeki araştırma boşluğunu doldurmaya çalışılmıştır. Çalışmada sırasıyla araştırma yöntemi, bulgular ve sonuçlar sunulmaktadır.

1. YÖNTEM VE METODOLOJİ

Çalışmada sosyal kaytarma konusundaki yayınları değerlendirmek için bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz, akademik bir disiplini araştırmak için bir alandaki belgelerin nicel olarak incelenmesini içerir (Kim vd., 2021). Çalışmada bu analizin bileşenlerden bir tanesi olan performans analizi yapılmıştır. Performans analizi ile araştırma bileşenlerinin (yayımlar, kaynaklar-dergiler, kitaplar vb., yazarlar, yayınların ait olduğu ülkeler, kurumlar ve yayınlarda kullanılan kelimeler gibi) sosyal kaytarma alanındaki performansları (katkıları) açıklanmıştır. Bu analizde yayın sayısı, yıllık ya da yayın başına atıf sayısı gibi en yaygın ölçütler kullanılmıştır. Yayın sayısı üretkenliği, atıf sayısı ise etki ve nüfuzu gösterirken, yayın başına atıf sayısı ve h-indeksi gibi ölçütler, araştırma bileşenlerinin performansını ölçmek için atıfları ve yayınları birleştirmektedir (Donthu vd., 2021; Hırlak ve Çolakoğlu, 2023).

Çalışmada analiz edilecek verileri elde edebilmek için 17.03.2024 tarihinde Scopus veri tabanında, başlığında, özetinde ve anahtar kelimelerinde “social loafing” ve bununla eş anlamlı olarak kabul edilen “Ringelmann effect” anahtar terimlerini içeren çalışmalar taranmıştır. Herhangi bir yıl kısıtlaması yapılmamış, sadece İngilizce yayımlar ve yönetim bilimiyle yakından ilgili olduğu düşünülen Scopus kategorisi olarak Social Sciences (Sosyal Bilimler), Business, Management and Accounting (İşletme, Yönetim ve Muhasebe), Economics, Econometrics and Finance (Ekonomi, Ekonometri ve Finans) adlı üç alan seçilmiştir. Bu kısıtlamalar sonucunda toplam 295 yayından oluşan veri setine ulaşılmıştır. Elde edilen verilerle R yazılımında yer alan Bibliyometrix paketi ve Biblioshiny web ara yüzü (Aria ve Cuccurullo, 2017) aracılığıyla bibliyometrik performans analizi gerçekleştirilmiştir.

2. BULGULAR

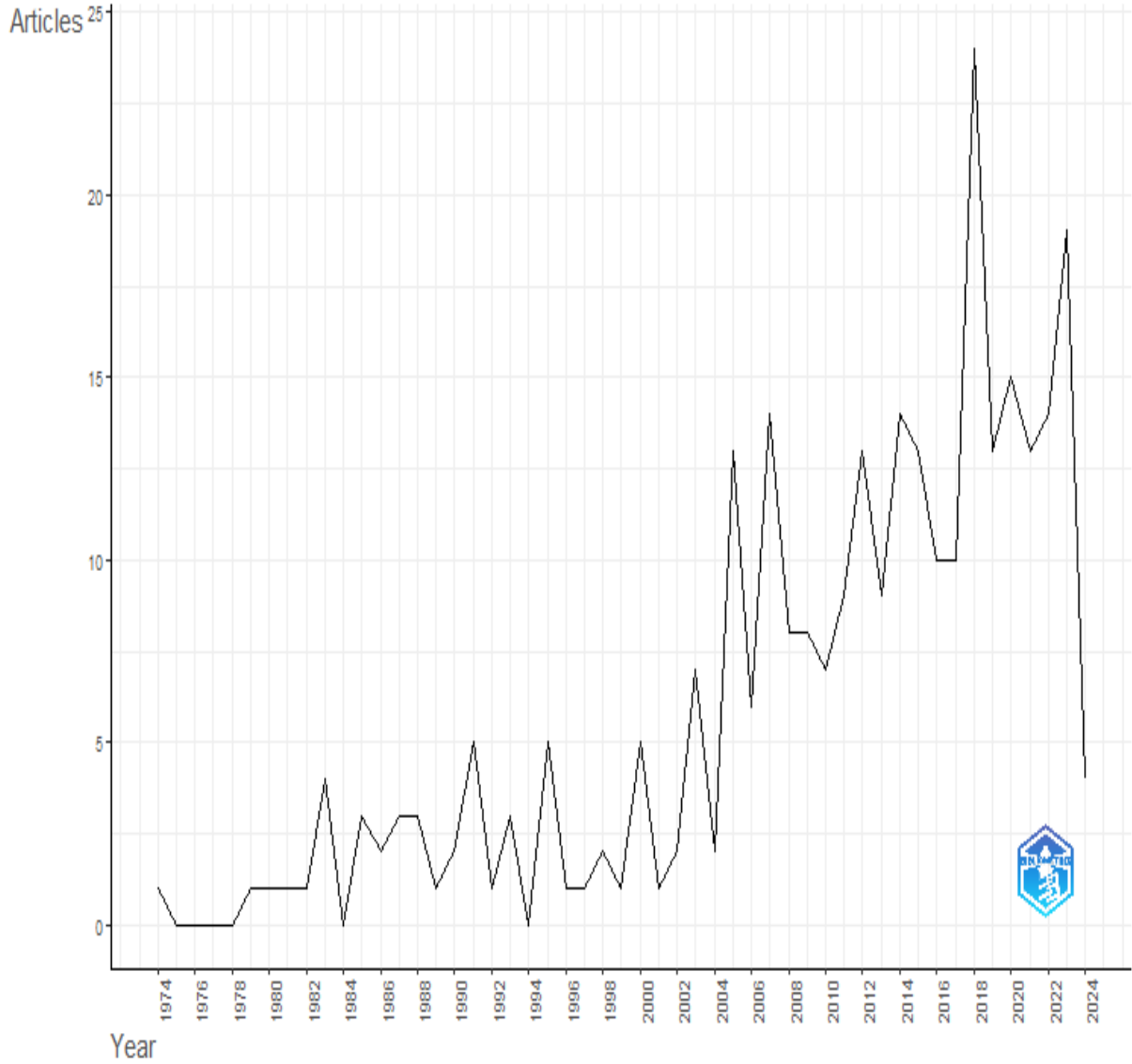
Scopus veri tabanından elde edilen veriler, sosyal kaytarma kavramına ilişkin yayınların ilk olarak 1974 yılında ortaya çıktığını göstermektedir. 1974-2024 yılları arasında dergiler, kitaplar vs. dâhil olmak üzere 206 farklı kaynaktan toplam 295 yayın yapılmıştır. Bu yayınların yaklaşık %79'u (235 makale) makale olarak yayınlanmıştır. Yıllık ortalama %2,81'lik bir artışla yılda ortalama 13,3 yayın yapılmıştır.

Yazarlar yayınlarda sosyal kaytarma kavramını 708 farklı anahtar kelime ile ele almışlardır. Yayınlar toplam 625 yazar tarafından yapılmış olup, yayın başına ortalama 2,47 yazar düşmektedir. Uluslararası ortak yazar oranı ise %18,64 olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Veri Setiyle İlgili Genel Bilgiler

Zaman aralığı	1974-2024
Kaynaklar (dergiler, kitaplar vs.)	206
Toplam yayın	295
Makale	235
Kitap bölümü	15
Konferans bildirimleri	40
İnceleme	5
Yayınlarn yıllık büyüme oranı (%)	2,81
Yıl başına düşen yayın sayısı	13,3
Yayın başına ortalama atıf sayısı	49,05
Anahtar kelime	708
Yazar	625
Tek yazarlı yayınlar	68
Yayın başına ortak yazar	2,47
Uluslararası ortak yazarlık (%)	18,64

Sosyal kaytarma kavramıyla ilgili yayınlarn yıllara göre dağılımı Şekil 1’de yer almaktadır. Kavrama ilişkin ilk yayın 1974 yılında yayınlanmış ve 1975-1978 yılları arasında hiç yayın yapılmamıştır. 1974-2014 yılları arasında yayın sayısı 1 ile 14 arasında kalmıştır. 2018 yılında, bugüne kadarki en yüksek sayı olan 24 çalışma yayınlanmıştır. 2019-2022 yılları arasında yayın sayısında tekrar bir dalgalanma yaşanmış ve 2023 yılında tekrar bir artış yaşanmıştır. Sadece 4 çalışma ile 2024 yılında daha düşük sayıda yayın yapılmasının nedeni, muhtemelen veri setinin o yılın başlarında elde edilmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Şekil 1. Yıllara Göre Yayınların Dağılımı

Sosyal kaytarma kavramıyla ilgili en fazla atıf alan 10 yayın Tablo 2’de yer almaktadır. Karau ve Williams (1993) tarafından yayınlanan “Social loafing: A meta-analytic review and theoretical integration” başlıklı çalışma 1441 atıfı ile ilk sırada yer almaktadır. Bu çalışmada çok sayıda değişkenin sosyal kaytarmayı etkilediği belirlenmiş ve bu değişkenler arasında özellikle değerlendirme potansiyelinin, iş arkadaşlarının performans beklentilerinin, görevin anlamlılığının ve kültürün güçlü bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Latané ve diğerleri (1979) tarafından yayınlanan “Many hands make light the work: The causes and consequences of social loafing” başlıklı çalışma 1422 atıfı ile ikinci sırada yer almaktadır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar daha önce halat çekme deneyleri sonucunda elde edilen bulguları desteklemiştir. Çalışmada halat çekme görevinde, grup performansı grup büyüklüğü ile bir miktar artarken, bireysel çabaların toplamından daha az olduğu tespit edilmiştir. Kerr

ve Bruun (1983) tarafından yayınlanan “Dispensability of member effort and group motivation losses: Free-rider effects” başlıklı çalışma 503 atıfla üçüncü sırada yer almaktadır. Bu çalışmada grupların büyüklüğü arttıkça üye motivasyonunun azaldığı ve bu nedenle daha az çaba gösterildiği belirlenmiştir.

Tablo 2. Yayınlarla İlgili Tanımlayıcı Bilgiler

Yıl	Yazar(lar)	Yayın Adı	Atıf
1993	Karau, S. J., Williams, K. D.	“Social loafing: A meta-analytic review and theoretical integration”	1441
1979	Latané, B., Williams, K., Harkins, S.	“Many hands make light the work: The causes and consequences of social loafing”	1422
1983	Kerr, N. L., Bruun, S. E.	“Dispensability of member effort and group motivation losses: Free-rider effects”	503
1983	Kerr, N. L.	“Motivation losses in small groups: A social dilemma analysis”	472
1991	Bettenhausen, K. L.	“Five years of groups research: What we have learned and what needs to be addressed”	377
1991	Williams, K. D., Karau, S. J.	“Social loafing and social compensation: The effects of expectations of co-worker performance”	358
1981	Williams, K., Harkins, S. G., Latané, B.	“Identifiability as a deterrent to social loafing: Two cheering experiments”	348
2005	Ling, K., Beenen, G., Ludford, P., Wang, X., Chang, K., Li, X., Cosley, D., Frankowski, D., Terveen, L., Rashid, A. M., Resnick, P., Kraut, R.	“Using social psychology to motivate contributions to online communities”	344
1982	Harkins, S. G., Petty, R. E.	“Effects of task difficulty and task uniqueness on social loafing”	297
1974	Ingham, A. G., Levinger, G., Graves, J., Peckham, V.	“The Ringelmann effect: Studies of group size and group performance”	275

Sosyal kaytarma kavramıyla ilgili h, g ve m endekslerine göre sıralanmış en etkili 10 dergiye ilişkin veriler Tablo 3’de yer almaktadır. 1979 yılında sosyal kaytarma ile ilgili ilk makalesini yayınlayan “Journal of Personality and Social Psychology”, yayın sayısı, toplam atıf sayısı ile h, g ve m endeksi puanları açısından en etkili dergi olmuştur. İlk makalesini 1974 yılında yayınlayan “Journal of Experimental Social Psychology” dergisi ikinci sırada yer almaktadır. İlk makalesini 1991 yılında yayınlayan “Journal of Management” dergisi ise 839 atıfla ikinci sıradaki dergiden daha fazla atıf almasına rağmen etki büyüklüğü açısından üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 3. Kaynaklarla İlgili Tanımlayıcı Bilgiler

Dergi Adı	h	G	m	Toplam Atıf	Yayın Sayısı	Başlangıç Yılı
Journal of Personality and Social Psychology	18	18	0,391	5975	18	1979
Journal of Experimental Social Psychology	6	7	0,118	771	7	1974
Journal of Management	5	5	0,147	839	5	1991
Journal of Management Education	5	5	0,250	234	5	2005
Journal of Marketing Education	5	6	0,143	428	6	1990
International Journal of Hospitality Management	4	5	0,333	133	5	2013
Organizational Behavior and Human Decision Processes	4	4	0,105	170	4	1987
Active Learning in Higher Education	3	4	0,150	234	4	2005
Human Relations	3	3	0,088	313	3	1991
Journal of Cross-Cultural Psychology	3	3	0,071	99	3	1983

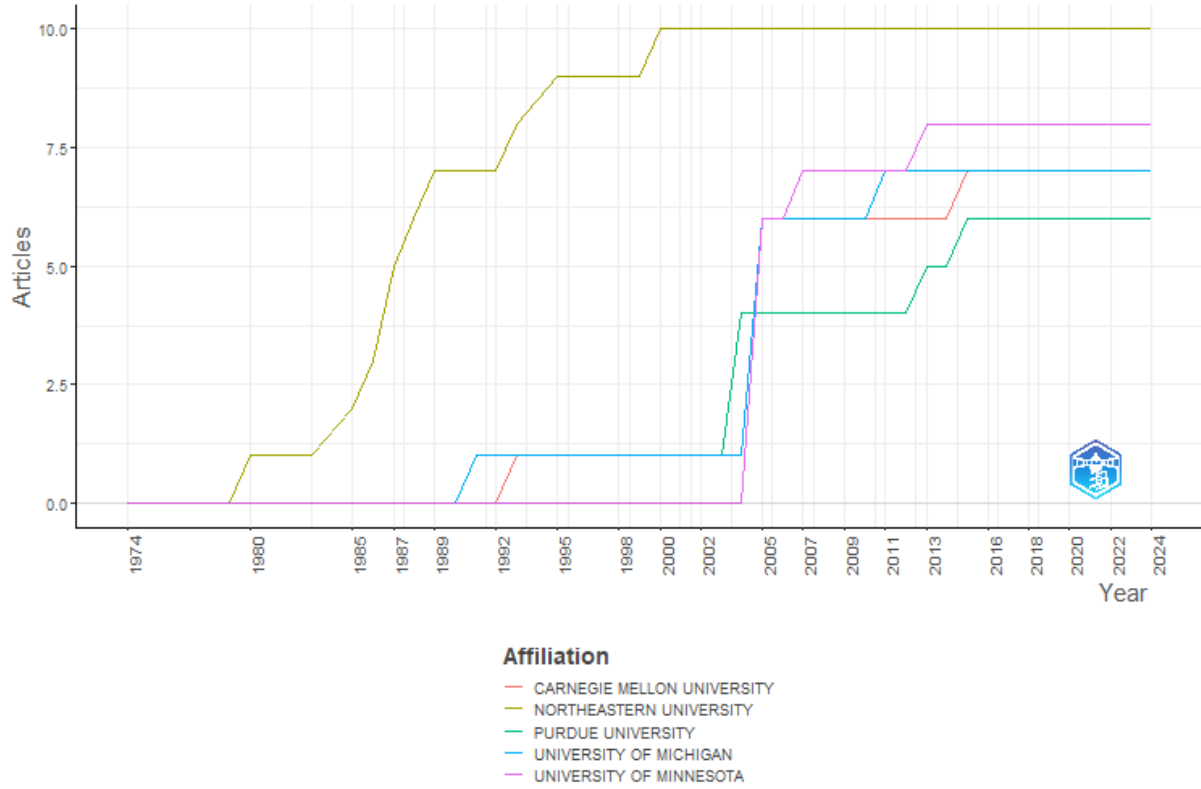
Sosyal kaytarma kavramıyla ilgili h, g ve m endekslerine göre sıralanmış en etkili 10 yazara ilişkin bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır. En yüksek h endeksi puanına sahip yazar 1980 yılında yayın yapan Stephen G. Harkins'dır. Kate Szymanski'nin daha az atıf sayısına sahip olmasına rağmen h, g ve m endeksleri yüksek olduğundan dolayı ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 4. Yazarlarla İlgili Tanımlayıcı Bilgiler

Yazarlar	h	g	m	Toplam Atıf	Yayın Sayısı	Başlangıç Yılı
Stephen G. Harkins	11	11	0,244	1494	11	1980
Kate Szymanski	5	5	0,132	331	5	1987
Steven J. Karau	4	4	0,118	1870	4	1991
Norbert L. Kerr	4	4	0,095	1132	4	1983
Robert Buch	3	3	0,429	28	3	2018
Lars Glasø	3	3	0,429	28	3	2018
Bibb Latané	3	3	0,065	1842	3	1979
Geir Thompson	3	3	0,429	28	3	2018
Kipling Williams	3	3	0,065	1842	3	1979
Kipling D. Williams	3	3	0,075	1931	3	1985

Yıllara göre sosyal kaytarma kavramıyla ilgili en fazla yayın yapan ilk beş kurumun dağılımı Şekil 2'de yer almaktadır. Kurumların en fazla yayını 2015 yılından itibaren yaptıkları belirlenmiştir. 2024 yılında ise en fazla yayının Northeastern Üniversitesi, en az yayının ise Purdue Üniversitesinde yapıldığı görülmektedir.

Şekil 2. Yıllara Göre Kurumlardaki Yayınların Dağılımı

Sosyal kaytarma kavramıyla ilgili toplam yayın sayısına göre ilk 10 ülke için yayın, toplam atıf ile yayın başına ortalama atıf sayısı Tablo 5’te yer almaktadır. ABD sosyal kaytarmaya ilişkin yayın, toplam atıf ile yayın başına toplam atıf sayısında ilk sırada yer almaktadır. Çin ve Kanada yayın sayısı yüksek olan ikinci ve üçüncü ülke olarak yer alsa da toplam atıf sayısı açısından Almanya, Birleşik Krallık ve Avustralya’ya göre düşük kalmaktadır. Hollanda yayın sayısına göre onuncu sırada yer almasına rağmen ABD’den sonra yayın başına ortalama atıfın en yüksek olduğu ülkedir.

Tablo 5. Ülkelerle İlgili Tanımlayıcı Bilgiler

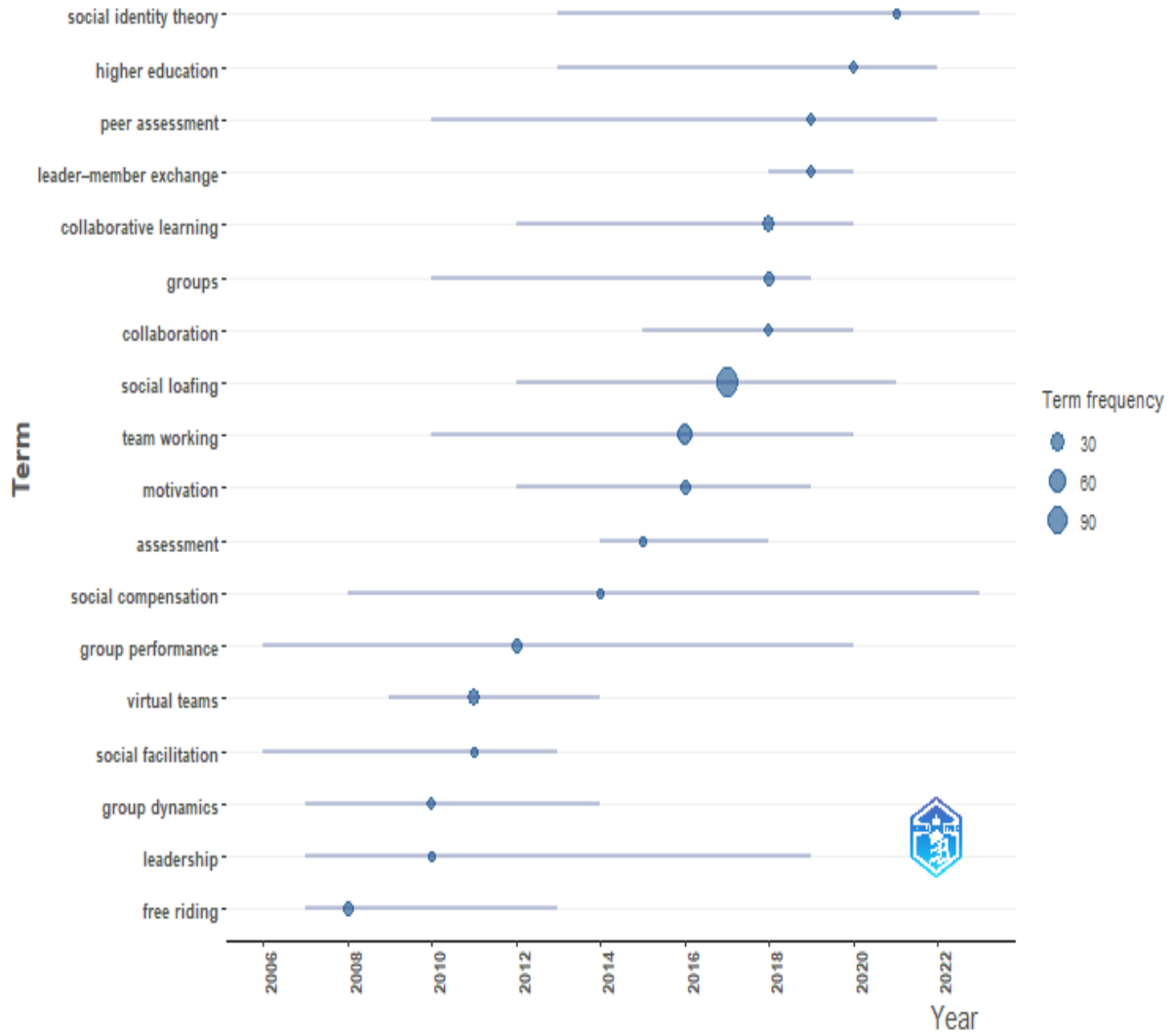
Ülke	Yayın Sayısı	Toplam Atıf	Yayın Başına Ortalama Atıf
ABD	271	4459	64,6
Çin	55	183	9,6
Kanada	26	112	28
Almanya	25	329	36,6
Birleşik Krallık	22	218	27,2
Türkiye	15	135	16,9
Avustralya	13	274	39,1
Norveç	9	28	9,3
Güney Kore	9	95	19
Hollanda	7	169	42,2

Veri setindeki yayınlar 708 farklı anahtar kelime içermektedir. Bu kelimeler en sık kullanılanlardan en aza doğru sıralandığında ilk on kelimenin sırasıyla; social loafing [sosyal kaytarma] (114), team working [ekip çalışması] (36), collaborative learning [iş birlikçi öğrenme] (13), virtual teams [sanal takımlar] (13), groups [gruplar] (11), group performance [grup performansı] (10), free riding [bedavacılık] (9), motivation [motivasyon] (8), collaboration [iş birliği] (6), group dynamics [grup dinamikleri] (6) olduğu görülmüştür. Şekil 3, ilk 50 kelimenin ve kullanım sıklıklarının bir bulutunu göstermektedir.

Şekil 3. Kelime Bulutu

Şekil 4, sosyal kaytarma kavramıyla ilgili yayınların özetlerindeki kelime gruplarının zaman içindeki gelişimini ve her yıl en sık kullanılan üç kelime çiftini göstermektedir. Eğer bir kelime çifti beş kereden az tekrarlanmışsa, daire olarak gösterilmemiştir. Dairelerin belirgin oldukları yıllara bakıldığı zaman 2008 yılında free riding [bedavacılık] (9) kavramının sosyal kaytarma ile birlikte daha sık kullanıldığı görülmektedir. 2010 yılında group dynamics [grup dinamikleri] (6) ve leadership [liderlik] (5); 2011 yılında virtual teams [sanal takımlar] (13) ve social facilitation [sosyal kolaylaştırma] (5); 2012 yılında group performance [grup performansı] (10); 2014 yılında social compensation [sosyal telafi] (5); 2015 yılında assessment [değerlendirme] (5); 2016 yılında team working [takım çalışması] (36) ve motivation [motivasyon] (8); 2017 yılında social loafing [sosyal kaytarma] (114); 2018 yılında collaborative learning [iş birlikçi öğrenme] (13), groups [gruplar] (11) ve collaboration [iş birliği] (6); 2019 yılında leader-member exchange [lider üye değişimi] (6) ve peer assessment [öz değerlendirme] (6); 2020 yılında higher education [yükseköğretim] (6); 2021 yılında social identity theory [sosyal kimlik teorisi] (5) kavramlarının ön plana çıktıkları belirlenmiştir.

Şekil 4. Özetlerdeki Kelime Gruplarının Zaman İçinde Değişimi

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada bibliyometrik analiz yönteminden yararlanılarak 1974 yılından bu yana literatürde yer alan sosyal kaytarma kavramının dün ve bugün ortaya koyulmuştur. Çalışmada analiz edilecek verileri elde edebilmek için 17.03.2024 tarihinde Scopus veri tabanında, başlığında, özetinde ve anahtar kelimelerinde “social loafing” ve bununla eş anlamlı olarak kabul edilen “Ringelmann effect” anahtar terimlerini içeren çalışmalar taranmıştır. Herhangi bir yıl kısıtlaması yapılmamış, sadece İngilizce yayınlar ve yönetim bilimiyle yakından ilgili olduğu düşünülen Scopus kategorisi olarak Social Sciences (Sosyal Bilimler), Business, Management and Accounting (İşletme, Yönetim ve Muhasebe), Economics, Econometrics and Finance (Ekonomi, Ekonometri ve Finans) adlı üç alan seçilmiştir. Bu kısıtlamalar sonucunda toplam 295 yayından oluşan veri setine ulaşılmıştır. Elde edilen verilerle R

yazılımında yer alan Bibliyometrix paketi ve Biblioshiny web ara yüzü (Aria ve Cuccurullo, 2017) aracılığıyla bibliyometrik performans analizi gerçekleştirilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, sosyal kaytarma kavramına ilişkin ilk yayın 1974 yılında yapılmıştır. 1975-1978 yılları arasında hiç yayın yapılmamıştır. 2018 yılında, bugüne kadarki en yüksek sayı olan 24 çalışma yayınlanmıştır. Karau ve Williams (1993) tarafından yapılan “Social loafing: A meta-analytic review and theoretical integration” başlıklı çalışmanın en etkili yayın olduğu belirlenmiştir. 1979 yılında sosyal kaytarma ile ilgili ilk makalesini yayınlayan “Journal of Personality and Social Psychology”, adlı derginin en etkili dergi olduğu tespit edilmiştir. En yüksek h indeksi puanına sahip yazarın 1980 yılında yayın yapan Stephen G. Harkins olduğu ve Kate Szymanski'nin daha az atıf sayısına sahip olmasına rağmen h, g ve m endeksleri yüksek olduğundan dolayı ikinci sırada yer aldığı belirlenmiştir. Kurumların en fazla yayını 2015 yılından itibaren yaptıkları tespit edilmiştir. 2024 yılında ise en fazla yayının Northeastern Üniversitesi, en az yayının ise Purdue Üniversitesinde yapıldığı belirlenmiştir. ABD en fazla yayın, toplam atıf ile yayın başına toplam atıf sayısına sahiptir. Çin ve Kanada yayın sayısı yüksek olan ikinci ve üçüncü ülke olarak yer alsa da toplam atıf sayısı açısından Almanya, Birleşik Krallık ve Avusturalya'ya göre düşük kalmaktadır. Hollanda yayın sayısına göre onuncu sırada yer almasına rağmen ABD'den sonra yayın başına ortalama atıfın en yüksek olduğu ülkedir. Sosyal kaytarma üzerine yapılan araştırmalarda en sık sosyal kaytarma, ekip çalışması, iş birliği öğrenme, sanal takımlar, gruplar, grup performansı, bedavacılık, motivasyon, iş birliği, grup dinamikleri anahtar kelimeleri kullanılmaktadır. Yıllara göre yayınların özetlerinde geçen kelime çiftleri incelendiğinde, bedavacılık, grup dinamikleri, liderlik, sanal takımlar, sosyal kolaylaştırma, grup performansı gibi bazı kavramların önceki yıllarda daha yaygın kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak son yıllarda sosyal telafi, değerlendirme, takım çalışması, motivasyon, sosyal kaytarma, iş birliği öğrenme, gruplar, iş birliği, lider üye değişimi, öz değerlendirme, yükseköğretim, sosyal kimlik teorisi gibi kavramların daha fazla ön plana çıktığı belirlenmiştir. Bu bulgu, gelecekte yapılacak araştırmaları bu konulara yönlendirmesi açısından önemli olabilir.

Çalışmanın sosyal kaytarmaya ilişkin yapılan araştırmaların odak noktalarını ve kilit konuları belirleyerek ileride bu kavram üzerine yapılacak araştırmalara yol göstermesi beklenmektedir. Ayrıca ulusal literatürde sosyal kaytarma üzerine yazılmış sadece WOS veri tabanında yer alan makaleler bibliyometrik analiz yöntemiyle incelendiğinden dolayı, bu çalışmanın ulusal literatürdeki önemli bir boşluğu doldurduğu düşünülmektedir.

Çalışma, yalnızca belirli bir tarihte erişilen uluslararası literatürü kapsadığı ve R yazılımının izin verdiği analiz türleriyle sınırlı olduğu için kısıtlamalara sahiptir. Ayrıca bu çalışmada sadece Scopus veri tabanı veri elde etmek için kullanılmıştır. İlerde yapılacak araştırmalarda farklı veri tabanları birlikte kullanılarak karşılaştırmalar yapılabilir. Yine bu alandaki tüm çalışmalar birkaç alan kısıtlaması dışında

herhangi bir kısıtlama olmaksızın dahil edilmiştir. Gelecekteki araştırmalarda daha spesifik kısıtlamalardan faydalanabilir.

KAYNAKÇA

- Aggarwal, P., O'Brien, C. L. (2008). Social loafing on group projects: Structural antecedents and effect on student satisfaction. *Journal of Marketing Education*, 30 (3), 255-264. <https://doi.org/10.1177/0273475308322283>
- Aria, M., Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11 (4), 959-975. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>
- Atilla Gök, G., Koca, D. (2016). Sağlık çalışanlarında hiyerarşi ve takım eğiliminin sosyal kaytarmaya etkisi: ısparta ilçe hastaneleri örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (17), 354-375.
- Ayaz Manğuş, E., Tolay, E. (2022). Geçmişten günümüze sosyal kaytarma: Bibliyometrik bir analiz. *Journal of Business Innovation and Governance*, 5 (2), 223-243. <https://doi.org/10.54472/jobig.1222091>
- Balcı, O. (2017). Kalabalıkta saklanma: Sosyal kaytarma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (46), 373-387. <https://doi.org/10.16992/ASOS.12292>
- Bettenhausen, K. L. (1991). Five years of groups research: what we have learned and what needs to be addressed. *Journal of Management*, 17 (2), 345-381. <https://doi.org/10.1177/014920639101700205>
- Demir Uslu, Y., Çavuş, M. F. (2014). Örgütsel adalet ve kaytarma davranışları. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4 (9), 51-54.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- George, J. M. (1992). Extrinsic and intrinsic origins of perceived social loafing in organizations. *Academy of Management Journal*, 35 (1), 191-202. <https://doi.org/10.2307/256478>
- Harkins, S. G., Petty, R. E. (1982). Effects of task difficulty and task uniqueness on social loafing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43 (6), 1214-1229. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.43.6.1214>
- Hırlak, B., Çolakoğlu, E. (2023). Marka vatandaşlık davranışı literatürünün bibliyometrik analizi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (3), 1532-1551. <https://doi.org/10.11616/asbi.1327921>
- Hogg, M. A., Vaughan, G. M. (2005). *Social psychology* (4th Ed). England: Pearson Education Limited.
- Ingham, A. G., Levinger, G., Graves, J., Peckham, V. (1974). The ringelmann effect: Studies of group size and group performance. *Journal of Experimental Social Psychology*, 10 (4), 371-384. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(74\)90033-X](https://doi.org/10.1016/0022-1031(74)90033-X)
- Jones, G. R. (1984). Task visibility, free riding, and shirking: Explaining the effect of structure and technology on employee behavior. *Academy of Management Review*, 9 (4), 684-695. <https://doi.org/10.2307/258490>
- Karau, S. J., Williams, K. D. (1993). Social loafing: A meta-analytic review and theoretical integration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65 (4), 681-706. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.65.4.681>
- Kerr, N. L. (1983). Motivation losses in small groups: A social dilemma analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45 (4), 819-828. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.45.4.819>
- Kerr, N. L., Bruun, S. E. (1983). Dispensability of member effort and group motivation losses: Free-rider effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44 (1), 78-94. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.1.78>
- Kidwell, R. E., Bennett, N. (1993). Employee propensity to withhold effort: A conceptual model to intersect three avenues research. *The Academy of Management Review*, 18 (3), 429-457. <https://doi.org/10.2307/258904>
- Kim, J., Kang, S., Lee, K. H. (2021). Evolution of digital marketing communication: bibliometric analysis and network visualization from key articles. *Journal of Business Research*, 130, 552-563. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.09.043>
- Latané, B., Williams, K., Harkins, S. (1979). Many hands make light the work: the causes and consequences of social loafing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37 (6), 822-832. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.37.6.822>

Lee, P. C., Chen C. M., Liou, K. T. (2015). Using citizens' leadership behaviors to enhance worker motivation: Reducing perceived social loafing in a coproductive tax service program. *Public Performance & Management Review*, 39 (1), 172-197. <https://doi.org/10.1080/15309576.2016.1071172>

Liden, R. C., Wayne, S. J., Jaworski, R. A., Bennett, N. (2004). Social loafing: A field investigation. *Journal of Management*, 30 (2), 285-304. <https://doi.org/10.1016/j.jm.2003.02.002>

Ling, K., Beenen, G., Ludford, P., Wang, X., Chang, K., Li, X., Cosley, D., Frankowski, D., Terveen, L., Rashid, A. M., Resnick, P., Kraut, R. (2005). Using social psychology to motivate contributions to online communities. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 10 (4), JCMC10411. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2005.tb00273.x>

Mulvey, P. W., Klein, H. J. (1998). The impact of perceived loafing and collective efficacy on group goal processes and group performance. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 74 (1), 62-87. <https://doi.org/10.1006/obhd.1998.2753>

Simms, A., Nichols, T. (2014). Social loafing: A review of the literature. *Journal of Management Policy and Practice*, 15 (1), 58-67.

Williams, K., Harkins, S. G., Latané, B. (1981). Identifiability as a deterrent to social loafing: Two cheering experiments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40 (2), 303-311. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.40.2.303>

Williams, K. D., Karau, S. J. (1991). Social loafing and social compensation: The effects of expectations of co-worker performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (4), 570-581. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.4.570>